

*Голові разової спеціалізованої
вченої ради PhD 10694
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
д.е.н., професору Артему БАРДАСЮ*

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

МІРО Ірини Миколаївни

на тему

**«УПРАВЛІННЯ КРЕАТИВНІСТЮ ТА АДАПТАЦІЙНОЮ
СПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У сучасних умовах глобалізації, технологічних проривів та високої динамічності зовнішнього середовища здатність підприємств до креативності та адаптації перетворилася з конкурентної переваги на ключову умову їхнього виживання та стійкого розвитку. Епоха передбачуваних ринкових тенденцій та відносної стабільності змінилася періодом підвищеної мінливості, невизначеності та зростаючого конкурентного тиску, коли інноваційні технології радикально трансформують цілі галузі, створюючи нові можливості та загрози.

У цих умовах традиційні моделі управління, що ґрунтувалися на жорсткому плануванні та директивному контролі, втрачають ефективність і можуть стати причиною втрати ринкових позицій через уповільнене реагування на зміни. Натомість креативність і адаптаційна спроможність виступають взаємодоповнювальними стратегічними активами, що формують основу економічної безпеки, організаційної стійкості та довгострокового успіху. Їх ефективне управління потребує формування соціально

відповідальної корпоративної культури, яка сприяє безперервному навчанню, міжфункціональній взаємодії та відкритості до інновацій.

У наукових дослідженнях ця проблематика розглядається як зарубіжними, так і українськими авторами. Однак вплив сучасних чинників – штучного інтелекту, цифрових технологій і гібридної креативності – на адаптаційний потенціал підприємств досліджений недостатньо.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз взаємозв'язку креативності, адаптаційної спроможності та економічної безпеки підприємств в умовах постійних трансформацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження Ірини Миколаївни МІРО є складовою частиною науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» в рамках науково-дослідної теми «Менеджмент та управління в умовах глобальних та соціально-економічних викликів» (номер державної реєстрації 0118U000840), у межах якої здобувачкою досліджено рівні безпеки, оцінено рівень безпеки як елемента управління та визначено інноваційно-інформаційні технології, програмне забезпечення, яке необхідне для планування й прогнозування рівня безпеки; та НТУ «Дніпропетровська політехніка» в рамках науково-дослідної роботи «Забезпечення довгострокового економічного зростання організацій в контексті побудови адаптивних систем управління на засадах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0125U000360), де внесок авторки полягає в побудові ланцюга взаємозв'язку між креативністю та адаптацією, доведення значущості креативності персоналу у забезпеченні економічної безпеки підприємств; дослідженні складових цього ланцюга та визначенні їх ролі у підвищенні ефективності управління.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження І.М. МІРО,

наведених у ній даних, здійснених розрахунків, її основними працями, опублікованими по темі дисертації, науковими положеннями та висновками, є достатньо аргументованими. Основні положення, одержані в результаті наукового дослідження, сформульовані авторкою самостійно і свідчать про достатній рівень обґрунтованості і достовірності викладених теоретико-методичних і прикладних результатів, є основою наукового пошуку відповідно до поставленої мети та завдань.

Об'єкт і предмет визначені вірно. Наукові положення викладені конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень процесів управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах трансформаційних змін.

Зміст анотації відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває наукові результати й практичну цінність роботи.

Застосування сучасного методологічного, методичного, інформаційного та нормативно-правового інструментарію забезпечило високий рівень наукової обґрунтованості дослідження. Сформована на цій основі якісна інформаційна база підвищила аргументованість і переконливість отриманих результатів та сформульованих висновків.

Методичне забезпечення роботи базується на використанні прогресивних методів дослідження як загальнонаукових (абстракції, індукції та дедукції, аналізу і синтезу), так і спеціальних: історичний, інтерпретації, репрезентації, операціоналізації, мультикритеріального аналізу, VAR-моделювання, бенчмаркінгу, сценарного прогнозування, інтелектуалізації, концептуалізації, управління змінами, монографічний, абстрактно-логічний та графічний.

Високий рівень достовірності наукових розробок, отриманих у дисертації, підтверджується застосуванням у процесі дослідження: актуальних даних, зокрема, правові та нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали

науково-практичних конференцій, матеріали, що розміщені у мережі Інтернет, звітна документація окремих машинобудівних підприємств України, матеріали особистих досліджень авторки.

В цілому, достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується коректністю постановки та вирішенням наукового завдання – обґрунтування теоретичних основ, науково-методичних і практичних рекомендацій для управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах трансформаційних змін.

Структурні частини дисертаційної роботи Ірини МІРО (анотація, вступ, три розділи, висновки та додатки) внутрішньо пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дослідження, наукову новизну, практичне значення, апробацію результатів, повноту викладення наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих працях.

У першому розділі «Теоретико-методичні аспекти управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємств» зазначено, що креативність відіграє ключову роль у розвитку суспільства та бізнесу. Сформовано етапологию еволюції розвитку креативності, як економічної категорії. Визначено відмінні риси креативності в умовах трансформаційних змін та керуючись емерджентним підходом сформовано авторське визначення «креативності підприємства». Репрезентовано авторські визначення таких понять, як «креативна компетентність», «креативне середовище», «креативний менеджмент», «адаптація» та «управління адаптацією». Запропоновано модифіковану метрику моделювання тісноти взаємозв'язку між креативністю та адаптаційною спроможністю підприємств.

У другому розділі роботи «Діагностика адаптаційної спроможності підприємств в умовах трансформаційних змін» запропоновано алгоритм моніторингу загроз економічній безпеці металургійних підприємств. Здійснено

оцінювання адаптаційної спроможності Групи Метінвест за період 2014–2023 рр. Обґрунтовано доцільність з метою поліпшення управління креативністю підприємства та його адаптаційною спроможністю, Групі Метінвест вжити наступних заходів: розробити нормативний акт локального характеру з питань дотримання етичних правил поведінки стосовно креативних рішень та креативних ідей, генеруємих із застосуванням ІІІ; розробити Стратегію розвитку креативності та талантів підприємства, де чітко визначити за обраними критеріями оцінювання креативності, показники оцінювання прогресу креативності. За результатами VAR-моделювання визначено оптимістичний та песимістичний сценарії забезпечення економічної безпеки Групи Метінвест на 2025–2030 роки. Стверджено, що адаптивні характеристики компанії є похідними від рівня креативності у корпоративному середовищі.

У третьому розділі роботи «Стратегічні імперативи розвитку креативності та посилення адаптаційної спроможності підприємств» сформовано за функціональним підходом деталізований алгоритм запровадження на металургійних підприємствах мультиагентної системи, заснованої на ІІІ. Обґрунтовано, що металургійні підприємства наближаються до порогу квантової епохи. Наголошено, що без своєчасного формування відповідних «квантових навичок» персоналу, підприємства ризикують втратити конкурентоспроможність та технологічне лідерство. Акцентовано, що в умовах швидкого старіння знань, планування розвитку навичок та компетентностей персоналу за традиційними підходами менеджменту є неефективним. Запропоновано імітаційну модель побудови Стратегії розвитку квантових навичок та компетентностей. Підкреслено, що запровадження даної Стратегії є не просто бажаним, а вкрай необхідним для посилення адаптаційної спроможності металургійних підприємств в умовах сучасних геополітичних викликів, та для здійснення технологічного прориву, досягнення сталого розвитку й зміцнення конкурентних позицій в майбутньому.

Кожний розділ роботи завершується узагальненими висновками, які стали підставою для формування рекомендацій, що достатньо повно відображають результати розв'язання поставлених у роботі завдань, ґрунтуються на комплексному аналізі літературних джерел, серед яких праці вітчизняних і закордонних вчених, праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації. Усі наукові завдання, окреслена наукова новизна та висновки дисертації є взаємопов'язаними і такими, що отримані автором особисто. У цілому робота є цілком завершеною працею, свідчить про достатню високий рівень обґрунтованості та достовірності її наукових положень, висновків і рекомендацій, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові розробки дисертаційної роботи доведено до рівня теоретичних положень, методичних та практичних рекомендацій з управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах трансформаційних змін.

Розроблені в дисертації практичні рекомендації прийнято до уваги Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації, зокрема під час розробки програм професійної підготовки та перепідготовки кадрів й використання діагностичних інструментів оцінювання адаптаційної спроможності підприємств у межах моніторингу регіональних програм зайнятості (довідка про впровадження результатів наукового дослідження від 26.06.2025 № 2762/0/31-25); запроваджено у практиці ТОВ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА» в частині, що стосується використання модифікованої метрики моделювання тісноти взаємозв'язку між креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства (довідка про впровадження результатів наукового дослідження від 24.06.2025 № 772); використано у ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ» у частині, що стосується побудови ланцюга взаємозв'язку між креативністю та адаптацією, враховуючи високу значущість

креативності персоналу у забезпеченні економічної безпеки підприємства (довідка про впровадження результатів наукового дослідження від 20.06.2025 № 124/06).

Теоретико-методологічні узагальнення та результати досліджень впроваджено в навчальний процес Навчально-наукового інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» в процесі створення навчально-методичного комплексу матеріалів для забезпечення організації та проведення освітнього процесу на кафедрі менеджменту (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 11.06.2025 № 01-25/1).

Ступінь новизни наукових положень дисертації

Важливими науковими результатами, які становлять наукову новизну дисертаційної роботи МІРО Ірини Миколаївни і підтверджують особистий внесок автора в розробку наукових досягнень можна віднести наступні:

вперше:

- сформовано за функціональним підходом деталізований алгоритм запровадження на металургійних підприємствах мультиагентної системи, заснованої на ШІ, як стратегічного енхансера (підсилювача) розвитку креативності підприємств, здатного забезпечити не лише розкриття прихованого креативного потенціалу персоналу, а й проактивну та гнучку адаптацію підприємств до викликів мінливого середовища через розширення діапазону ідей, прискорення циклу «генерація-впровадження», оптимізацію рішень та підвищення стійкості до шоків в умовах динамічних трансформаційних змін;

удосконалено:

- модифіковано за результативним підходом методику оцінювання тісноти взаємозв'язку між креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства, яка на відміну від існуючих, заснована на VAR-моделюванні, що дозволяє не лише ідентифікувати ранні сигнали щодо можливих загроз, а й встановити вплив різних трансформаційних змін (шоків) на економічну

безпеку підприємства та його спроможність до швидкої адаптації у постійно еволюціонуючому бізнес-ландшафті;

- алгоритм моніторингу загроз економічній безпеці металургійного підприємства, який на відміну від існуючих, крізь призму контекстуального підходу, адаптовано до дії в надскладних умовах, пов'язаних з повномасштабним вторгненням РФ на територію України, окупацією територій та міграцією населення, спрямований на створення інформаційного ландшафту необхідного для забезпечення гнучкості його бізнес-моделі, швидке реагування на шоки трансформаційних змін та кадровий дефіцит шляхом корпоративного навчання працівників будь-якої вікової категорії та ветеранів війни;

набули подальшого розвитку:

- трактування поняття «креативність підприємства» в умовах трансформаційних змін, сформоване на відміну від традиційних підходів, за емерджентним підходом як здатність підприємства швидко адаптуватись до викликів мінливого середовища, засновану на органічному поєднанні інтелектуального потенціалу персоналу підприємства (індивідуальних та колективних креативних здібностей співробітників) з можливостями ІІІ-агентів та цифрових технологій, які у симбіозі забезпечують оперативне реагування підприємства на виклики змін середовища та вибір бізнес-моделі, як фундаментального підґрунтя створення нових конкурентних переваг та сталого розвитку у швидкоплинному та невизначеному середовищі;

- керуючись емерджентними властивостями гібридної креативності, визначено новітні критерії оцінювання її впливу на адаптаційну спроможність підприємства за факторами, які за функціональним впливом на процес адаптації чітко розмежовані на дві протилежні, але взаємопов'язані категорії: енансери (які підсилюють чи розширюють межі адаптаційної спроможності підприємства) та деструктори (які гальмують, ускладнюють або спотворюють процес адаптації, створюючи додаткові ризики), що забезпечить побудову реалістичного портфоліо адаптаційної спроможності підприємства та його

економічної безпеки в умовах трансформаційних змін;

- за принципами дії «барометра довіри Edelman» за поведінковим підходом розроблено «барометр довіри до ідей», який є енхансером (підсилювачем) гібридної креативності підприємства завдяки: дії механізму вимірювання довіри до ідей персоналу та ІІІ-агентів, як учасників бізнес-процесу; діагностиці «деструкторів» довіри до ідей; ефективному відбору та реалізації інноваційних рішень; безперешкодній співпраці між співробітниками та ІІІ, створюючи тим самим сприятливе середовище для забезпечення сталого розвитку та економічної безпеки підприємства;

- сформовано за концептуальним підходом імітаційну модель побудови Стратегії розвитку квантових навичок та компетентностей, здатну до адаптації, що сфокусована на синергії креативності персоналу, можливостях ІІІ та цифрових технологій, за якої фокус зміщено на прогностичну аналітику, яка спрямована на виявлення ранніх «сигналів» про майбутні зміни в технологіях, ринках чи поведінці споживачів, запровадження якої на практиці дозволить металургійним підприємствам не просто реагувати на зміни, а проактивно формувати майбутню траєкторію розвитку квантових навичок, компетентностей, креативності та швидкої адаптації, що є критично важливим для економічної безпеки підприємств.

Повнота викладу положень дисертації в опублікованих роботах

Положення дисертаційної роботи МІРО Ірини Миколаївни знайшли відображення у 14 наукових працях, з яких: 5 – статті в наукових фахових виданнях (в т.ч. 1 – стаття у виданні, що індексується в науково-метричній базі Web of Science); 9 – наукових публікацій, що додатково відображають результати дослідження. Публікації відображають зміст, основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи, що винесені на захист.

Дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз тексту дисертації МІРО Ірини Миколаївни, а також публікації

здобувача свідчать про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Некоректних ознак запозичень чи інших ознак неправомірного використання результатів інших авторів без зазначення авторства в роботі не виявлено.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз анотації та основних положень дисертації МІРО Ірини Миколаївни засвідчує їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка б була відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні та їх практичне значення, варто вказати, на окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження стосовно роботи МІРО Ірини Миколаївни.

1. У підрозділі 1.2. автором запропоновано механізми формування адаптаційної спроможності підприємств через креативність, мобільність навичок та талантів (рис. 1.7). На нашу думку, робота значно б виграла, якби авторка додала ще таку складову як лідерство, такого «умовного навігатора» з питань направлення креативності, прискорення мобільності навичок та підтримки психологічної безпеки.

2. Авторкою в підрозділі 1.2, таблиця 1.6 систематизовано показники оцінювання адаптаційної спроможності підприємств за складовими адаптації. На нашу думку, доцільно було б додати культурно-психологічну складову, яка міститиме елементи корпоративної культури (цінності персоналу, готовність його до змін) та психологічного клімату (довіра персоналу, відсутність страху помилок, відкритість до співпраці та обміну знаннями).

3. Достатньо уваги в роботі приділено аналітичній частині, а саме аналізу техніко-економічного та фінансового стану Групи Метінвест за період 2014–2023 рр., результати якого представлено в п. 2.2. «Оцінювання адаптаційної спроможності підприємств в умовах трансформаційних змін», проте авторці доцільно було б більше акцентувати увагу саме на здійсненні аналізу поточного рівня управління креативністю підприємства та його адаптаційною спроможністю в контексті запропонованих заходів, які спрямовані на системний розвиток креативності і талантів, ступеню їх вимірюваності та керованості, що дозволить Групі Метінвест швидше й ефективніше адаптуватися до змін, зберігати конкурентоспроможність та впроваджувати інновації на рівні найкращих світових практик.

4. Науковий інтерес становлять пропозиції авторки щодо запропонованої імітаційної моделі побудови Стратегії розвитку квантових навичок та компетентностей, керуючись концептуальним підходом, яка здатна до адаптації, сфокусована на синергії креативності персоналу, можливостях ШІ та цифрових технологій (підрозділ 3.3), проте, на нашу думку, робота значно б виграла, якби авторкою було конкретизоване прикладне значення запропонованої моделі. Бажано обґрунтувати у чому саме полягає оригінальність цієї моделі та чи можливо її використання для підприємств інших галузей промисловості з метою здійснення технологічного прориву, досягнення сталого розвитку й зміцнення конкурентних позицій в майбутньому.

Незважаючи на зазначені вище зауваження та дискусійні питання, дисертаційна робота заслуговує позитивної оцінки та містить наукову і практичну цінність у сформульованих положеннях, висновках і рекомендаціях.

Загальний висновок

Дисертаційна робота МІРО Ірини Миколаївни на тему «Управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах

трансформаційних змін», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею на актуальну тему, в якій отримані нові науково обґрунтовані основні положення та прикладні рекомендації щодо управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах трансформаційних змін.

Дисертація виконана державною мовою, стиль дисертації відповідає вимогам до дисертацій, що висуваються для присудження ступеня доктора філософії, характеризується логічністю, обґрунтованістю, структурованістю та послідовністю, висновки є науково-обґрунтованими та підтверджуються результатами дослідження.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація МІРО Ірини Миколаївни на тему «Управління креативністю та адаптаційною спроможністю підприємства в умовах трансформаційних змін» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор МІРО Ірини Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальність 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент

д.е.н., професор,

завідувач кафедри менеджменту

Національного технічного університету

«Дніпровська політехніка»

Василь ШВЕЦЬ

